

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ
ЦЕНТР НЕПЕРЕРВНОЇ КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор
з науково-педагогічної роботи
Людмила СТЕПАНЕНКО
«30» серпня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА СВОБОДА ТА ДОСТУПНІСТЬ
ІНФОРМАЦІЇ В ДЕМОКРАТИЧНОМУ СУСПІЛЬСТВІ.
ЕТИКА БІБЛІОТЕЧНОГО ПРАЦІВНИКА**

**Програма підвищення кваліфікації керівників та спеціалістів закладів
культури**

Форма навчання	<u>денна, заочна</u>
Навчальний рік	<u>2023/2024</u>
Кількість кредитів ECTS	<u>2.5/75</u>
Мова викладання, навчання й оцінювання	<u>українська</u>
Форма підсумкового контролю	<u>залік</u>

Розробник: Віра Вікторівна Загуменна

Пролонгація за рішенням науково-методичної ради НАКККіМ

Розробник: ЗАГУМЕННА Віра Вікторівна, кандидат педагогічних наук,
професор,

ПОГОДЖЕНО

Директорка Центру неперервної
культурно-мистецької освіти
кандидат педагогічних наук, доцент

Ірина ШЕВЧЕНКО

СХВАЛЕНО

В.о. зав. кафедри арт-менеджменту
та івент технологій,
доктор наук з соціальних комунікацій,
професор, академік ГО "Національна
академія наук вищої освіти України",
член спілки документознавців України

Вікторія ДОБРОВОЛЬСЬКА

Протокол № 1 від «28» серпня 2023 р.

Схвалено науково-методичною радою Академії

Протокол від «28» серпня 2023 р. № 6

Голова науково-методичної ради Людмила СТЕПАНЕНКО

© Загуменна В.В., 2023

© НАКККіМ, 2023

1. Анотація (опис) навчальної дисципліни (у т.ч. міждисциплінарні зв'язки):

Навчальна дисципліна «Інтелектуальна свобода та доступність інформації в демократичному суспільстві. Етика бібліотечного працівника» відноситься до дисциплін, що призначені для слухачів з підвищення кваліфікації бібліотечних фахівців і ґрунтується на знаннях, котрі отримані в результаті засвоєння дисциплін першого бакалаврського, другого магістерського та рівнів спеціаліста, а також на основі отриманих практичних навичок за місцем своєї професійної діяльності. Дисципліна «Інтелектуальна свобода та доступність інформації в демократичному суспільстві. Етика бібліотечного працівника» знайомить слухачів із сутністю концепції інтелектуальної свободи, розширенням функцій бібліотеки в умовах переходу до суспільства знань, питаннями цензури в бібліотечно-інформаційній діяльності, а також з морально-етичними засадами бібліотечної професії та проблемами забезпечення конфіденційності у бібліотечно-інформаційному обслуговуванні.

2. Мета дисципліни:

Формування у слухачів розуміння ролі бібліотек у захисті інтелектуальної свободи – важливого складника демократії; навчити їх формулювати основні принципи діяльності бібліотек стосовно забезпечення інтелектуальної свободи та доступності до інформації, етичних принципів бібліотечної професії, що ґрунтуються на концепції інтелектуальної свободи та соціальній відповідальності.

3. Завдання:

- оволодіти знаннями щодо сутності концепції інтелектуальної свободи та ролі бібліотек у її реалізації;
- поглибити знання про функції бібліотек і доступність до інформації в умовах переходу до суспільства знань;
- допомогти зорієнтуватися в проблемі протидії цензурі в діяльності бібліотек;
- сформулювати розуміння важливості вільного доступу та обміну інформацією для активізації міжнародного бібліотечно-інформаційного співробітництва;
- поглибити знання щодо етичних засад бібліотечної професії;
- допомогти оволодіти знаннями і навичками забезпечення конфіденційності бібліотечного обслуговування та даних про користувача.

Програма забезпечує набуття таких компетентностей:

загальні: знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності; уміння виявляти, ставити та розв'язувати проблеми. Здатність формулювати задачу, використовувати для її вирішення потрібну інформацію та методологію для досягнення обґрунтованого висновку; комунікативні навички. Здатність до ефективного спілкування.

фахові: здатність розуміти та використовувати закономірності розвитку інформаційного середовища з метою організації ефективного управління інформаційною та бібліотечною діяльністю; здатність застосовувати інформаційно-комунікативні технології для вирішення експериментальних, практичних та

прогностичних завдань у професійній діяльності; здатність відстежувати тенденції розвитку предметної сфери шляхом бібліо- та вебметричного аналізу інформаційних потоків та масивів; здатність інтерпретувати інформаційні явища і процеси та формувати професійну світоглядну позицію; здатність обстежувати, планувати та створювати організаційні структури управління відповідно до потреб діяльності інформаційних установ.

4. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни

1. Знання

- теоретичних основ та визначення базових понять і основних термінів;
- специфіки розширення функцій бібліотек і проблем вирішення доступності до інформації та бібліотечних ресурсів в умовах переходу до суспільства знань;
- сутності бібліотечно-інформаційної політики з огляду на забезпечення інтелектуальної свободи та доступності до інформації;
- сучасних підходів до міжнародного бібліотечного співробітництва на основі принципу вільного доступу та обміну інформацією;
- основ бібліотечної етики та Кодексу етики Української бібліотечної асоціації ;
- механізмів забезпечення конфіденційності бібліотечного обслуговування та даних про користувача;
- кращого досвіду адвокаційної діяльності бібліотечних асоціацій щодо захисту інтелектуальної свободи та забезпечення доступності до ресурсів бібліотек.

2. Вміння

- визначати функції бібліотеки щодо забезпечення інтелектуальної свободи та доступності до інформації в умовах переходу до суспільства знань;
- аналізувати інформаційно-бібліотечну політику з огляду на забезпечення інтелектуальної свободи;
- формулювати завдання бібліотеки щодо забезпечення інтелектуальної свободи та доступності до інформації;
- застосовувати основні принципи професійної етики бібліотекаря;
- забезпечувати конфіденційність бібліотечного обслуговування та даних про користувача;
- протистояти цензурі в бібліотечно-інформаційній діяльності;
- ефективно використовувати рекомендації та досвід міжнародних і національних бібліотечних об'єднань для покращання доступу до інформації в бібліотеках.

3. Володіння навичками

- критичного мислення та прийняття відповідальних рішень та ініціативної поведінки;
- аналізу доступності до інформації та бібліотечно-інформаційних ресурсів у конкретній інформаційній установі;
- узагальнення та синтезу отриманої інформації;
- управління інформацією.
- оцінки та забезпечення якості виконання бібліотечно-інформаційних процесів.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	Знати теоретичні основи інтелектуальної свободи та визначення базових понять і основних термінів	Лекції, практичні	Опитування, перевірка виконання завдань	20%
1.2	Вміти визначати функції бібліотек і проблем вирішення доступності до інформації та бібліотечних ресурсів в умовах переходу до суспільства знань	Лекції, практичні	Опитування, перевірка виконання завдань	10%
2.1	Знати сутність інформаційної політики щодо діяльності бібліотек	Лекції, практичні	Опитування, перевірка виконання завдань	10%
2.2	Вміти аналізувати інформаційно-бібліотечну політику з огляду на забезпечення інтелектуальної свободи та доступності до інформації	Лекції	Опитування, перевірка виконання завдань	15%
3.1	Знати механізми забезпечення конфіденційності бібліотечного обслуговування та даних про користувача	Лекції, практичні	Опитування	15%
3.2	Вміти протистояти цензурі в бібліотечно-інформаційній діяльності	Лекції, практичні	Опитування, перевірка виконання завдань	10%
4.1	Застосовувати отримані знання; оволодіти навичками критичного мислення та прийняття відповідальних рішень та ініціативної поведінки; отримати практично орієнтовані знання узагальнення та синтезу отриманої інформації	Дискусія	залік	20%

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання (необов'язково для вибіркових дисциплін які не входять до блоків спеціалізації)

Програмні результати навчання (назва)	Результати навчання дисципліни (код)				
	1.1	1.2	2.1	4.1	4.2
<i>Здатність реалізувати свої права та обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого</i>	ПР Н1	ПР Н2			

<i>Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з інформаційних ресурсів, різних джерел (електронних, письмових, архівних та усних) до виконання конкретних практичних завдань</i>			ПР Н3	
<i>Спроможність орієнтуватися у різних поглядах на проблему та шляхи її розв'язання, формувати власну думку; уміти формулювати задачу, аргументовано обирати оптимальні шляхи розв'язання.</i>			ПР Н5	
<i>Здатність самостійно приймати рішення, досягати поставленої мети з дотриманням норм професійної етики</i>				ПРН 4
<i>Формулювати висновки та рекомендації щодо наукового та практичного використання здобутих результатів</i>				ПРН 7

7. Схема формування оцінки (згідно п. 7 «Положення про організацію освітнього процесу в НАКККіМ» від 30 серпня 2022 р.).

Система оцінювання охоплює вхідний, поточний, модульний і підсумковий контролю. Результати навчання здобувачів вищої освіти в Академії оцінюють за шкалою Академії, чотирибальною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»), шкалою ЄКТС («А», «В», «С», «D», «E», «FX», «F»).

7.1. Форми оцінювання:

1. *Оцінювання роботи під час практичного заняття з теми 1.3: -25 балів*/15 балів.*
2. *Оцінювання роботи під час семінарського заняття з теми 1.4: -25 балів/15 балів*
3. *Оцінювання роботи під час практичного заняття з теми 2.8: -25 балів/15 балів.*
4. *Оцінювання роботи під час практичного заняття з теми 2.9: -25 балів/15 балів.*

* максимальний бал/ пороговий бал для отримання позитивної оцінки з відповідної форми контролю.

- **підсумкове оцінювання:** залік.

7.2. Організація оцінювання:

Контроль за якістю навчання слухачів здійснюється за 100-бальною системою. Загальну кількість балів: бали, отримані з усіх тем за змістовними розділами (бали: бали, отримані за роботу на практичних заняттях; отримані за виконання самостійних завдань).

Перелік самостійних завдань є складовою в Робочій програмі навчальної дисципліни «Інтелектуальна свобода та доступність інформації в демократичному суспільстві. Етика бібліотечного працівника» .

Зміст курсу поділений на 9 змістовних тем. Кожна тема включає в себе лекції, практичні завдання, самостійну роботу слухачів. Даний курс завершується заліком.

Слухач допускається до складання диференційованого заліку, якщо він виконав усі види робіт, передбачених навчальною програмою навчальної дисципліни.

Залік проводиться окремим заняттям відповідно до розкладу після останнього заняття.

Присутність усіх слухачів на диференційному заліку обов'язкова.

Під час диференційного заліку викладач оголошує загальну кількість накопичених за результатами проміжного контролю балів. Якщо слухач виконав всі завдання і набрав 60 і більше балів, то диференційований залік може бути виставлений за цими результатами на момент проведення заліку.

Результати диференційованого заліку оцінюють за 100-бальною шкалою Академії, яка переводиться в національну чотирибальну шкалу («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») і шкалу ЄКТС.

7.3. Таблиця відповідності шкал оцінювання

Оцінка за шкалою Академії (бали)	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за чотирибальною шкалою
90–100	A	Відмінно
82–89	B	Добре
74–81	C	
64–73	D	Задовільно
60–63	E	
35–59	FX	Незадовільно
1–34	F	

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

Програма підвищення кваліфікації керівників і спеціалістів закладів культури

«Інтелектуальна свобода та доступність інформації в демократичному суспільстві. Етика бібліотечного працівника»

№ п/п	Номер і назва теми*	Кількість годин	
		Лекції	Практичні заняття
Частина 1. Інтелектуальна свобода та місія бібліотеки			
1.	Концепція інтелектуальної свободи	4	6
2.	Доступність інформації та розширення функцій бібліотеки в умовах переходу до суспільства знань	6	4
3.	Інтелектуальна свобода та бібліотечно-інформаційна політика держави	4	4
4.	Бібліотека та цензура	4	4
5.	Вільний доступ і обмін інформацією як умова міжнародного бібліотечно-інформаційного співробітництва	4	4
Частина 2. Професійна етика бібліотекаря та роль бібліотечної громадськості в забезпеченні принципу інтелектуальної свободи			
6.	Кодекс етики бібліотекаря та морально-етичні норми бібліотечно-інформаційного обслуговування	4	4
7.	Конфіденційність у бібліотечно-інформаційному обслуговуванні	4	4
8.	Бібліотечні асоціації: нормотворчість, контроль, навчання	3	3
9.	Форми і методи адвокації інтелектуальної свободи бібліотечними асоціаціями	3	3
	Диференційований залік		
	Всього:	36	36

*Примітка: слід зазначити також теми, винесені на самостійне вивчення

Загальний обсяг 75 год., в тому числі:

Лекцій – 36 год.

Практичні заняття – 36 год.

Залік – 3 год.

Рекомендовані джерела:

Основні: (Базові)

1. Конституція України : офіц. вид. / Верховна Рада України. — К. : Парламентське вид-во, 2006. — 59с. — (Серія "Закони України").
2. Закон України «Про внесення змін до Закону України "Про інформацію" [Електронний ресурс]. — Доступ до документу : <http://www.nau.kiev.ua/index.php?page=hotline&file=354322-13012011-0.txt&code=2938-17>
3. Про бібліотеки і бібліотечну справу : Закон України від 25 січ. 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1995. - № 7. — Ст.45.
4. Закон України про внесення змін до Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» // Бібл. планета. — 2009. - № 3. — С. 4-5.
5. Закон України «Про захист суспільної моралі» [Електронний ресурс]. — Доступ до документу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1296-15&p=1298471711638549>)
6. Про схвалення Концепції Державної цільової національно-культурної програми створення єдиної інформаційної бібліотечної системи "Бібліотека - XXI" : розпорядження Кабінету міністрів України від 23 груд. 2009 р. № 1579-р // Урядовий кур'єр. - 2010. — № 2. — С. 5-12.
7. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод зі змінами, внесеними Протоколом N 11 ([994 536](#)) [Електронний ресурс]. — Доступ до документу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_004
8. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права : (Міжнародний пакт ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР N 2148-VIII ([2148-08](#)) від 19.10.73 [Електронний ресурс]. — Доступ до документу : http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_043
9. Окінавська хартія глобального інформаційного суспільства // Центри публічного доступу до Інтернету в бібліотеках : документи і матеріали. — К., 2005. — С.16-20. — С. 23-32.
10. Підсумкові документи Всесвітнього саміту з питань інформаційного суспільства : Женева, 2003 — Туніс, 2005 [Електронний ресурс]. — Доступ до документу: <http://apitu.org.ua/wsis>
11. Декларація про бібліотеки, інформаційні служби та інтелектуальну свободу, прийнята в Глазго / пер. В. С. Пашкової. [Електронний ресурс] - Доступ до документу: <http://ula.org.ua/index.php?id=276&L=0>
12. Маніфест ІФЛА про Інтернет / пер. В. С. Пашкової. — 1 с. [Електронний ресурс] — Доступ до документу : <http://www.uba.org.ua/htdocs/modules/tinycontent/index.php?id=17>
13. Кодекс етики бібліотекаря: Затверджено конференцією Української бібліотечної асоціації 26 листопада 2013 р.. // Доступ до документу: https://ula.org.ua/fileadmin/uba_documents/others_documents/doc_for_ubadoc/Code_of_Professional_Ethics_2013_Edited_Nov26.pdf.
14. Кодекс етики бібліотекаря // Українська бібліотечна асоціація: : документи і матеріали. — К., 2010. — С. 48-49.
15. Бібліотека як соціокультурний публічний простір: трансформаційні зміни // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. 2020. № 4. С. 24-31.

16. Трансформація та розширення функцій бібліотек у сучасному цифровому просторі. Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. 2021. № 3. С. 38–44.

Додаткові

1. Пашкова В. С. Бібліотеки і реалізація порядку денного ООН до 2030 р.// Бібліотечна планета. – 2017. - № 1. С. 6-9.

2. Свобода інформації як виклик : інтерв'ю з Германом Рьошем [Електронний ресурс]. – Доступ до документу:
<http://www.goethe.de/ins/ua/kie/wis/sbi/pol/uk5428710.htm>

3. Українська бібліотечна асоціація на Конференції ІФЛА [Електронний ресурс].- Доступ до документу:
<http://www.uba.org.ua/htdocs/modules/news/article.php?storyid=436>

Посилання на електронні ресурси

1. <http://www.nakkkim.edu.ua/> nauka/93-vidannya-akademij - Національна академія керівних кадрів культури мистецтв;
2. <http://library.nakkkim.edu.ua> - електронний каталог Національної академії керівних кадрів культури мистецтв.
3. <http://nbuv.gov.ua> - Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського;
4. <http://nplu.org/> - Національна бібліотека України ім. Ярослава Мудрого.
5. <http://ula.org.ua/> - Українська бібліотечна асоціація.